

Fransız - İngiliz maddeciliği

Y A Z A N : K E R İ M S A D İ

Çok defa Anaksagor ve Demokrit'e dayanan Bacon'ın nazarında fizikî ve tabii bilgiler hakikî ilmi teşkil eder. Onun teorisine göre, duygularımız hiç yanılmaz ve bütün marifetin kaynağı, hata etmiyen, şaşmayan ve yanılmıyan havas, yani duygulardır. Rasyonel bir metodun esas şartları endüksiyon, tahlil, mukayese, müşahade, tecridir.

Bacon'ın maddeciliğini sistemleştiren Hobbes oldu. Hobbes'a göre marifetlerin ve fikirlerin kökü dış âlemdir. Bacon ve Hobbes'daki esas prensipin delillerini izah eden Locke, yukarıda zikri geçen eserinde, akli selim felsefesinin temellerini atmıştı. Yani dolaşıklı bir yoldan giderek şunu tesis etmişti ki, akli selimden ve akli selim üzerine dayanan akıldan ayrı felsefe yoktur. Şakirdi Condillac ise Locke'un sansüalizmini derhal XVII'inci asrın metafiziğine karşı çevirdi, Fransızların bu metafiziği reddettilerini gösterdi. Descartes, Spinoza, Leibnitz ve Malebranche sistemlerinin bir reddiyesini neşretti. Locke'un ortaya attığı fikri işliyen Condillac'a göre, yalnız ruh değil, havas da, yalnız fikirler yapmak sanatı değil, fakat maddî ihvaslar sanatı de tecrübe ve itiyat işidir. Buna binaen insanların bütün inkışafı terbiyeye ve haricî şartlara bağlıdır.

Fransız materyalizmi ile İngiliz materyalizmi arasındaki fark iki nasyonalite arasındaki farktır. Fransız maddeciliğinde belâgat ve zarafet var. Fransızlar İngiliz maddeciliğini medenileştirmişlerdir.

Materyalizm hassaten Fransız karakterini "De l'homme," müellifi Helvetius'den alır. Helvetius'e göre, ahlâkın temelinde şahsî menfaat yatar. İnsan zekâlarının tabii müsavati, aklın ilerlemesi ile endüstrinin ilerlemesi arasındaki vahdet, insanın tabii hayırhahlığı, terbiyenin mutlak kudreti, işte Fransız ahlâkçısının sistemindeki başlıca amiller bunlardır.

Lametrie'nin yazılarında Descartes maddeciliği ile İngiliz mad-

deciliğinin bir kombinezonunu görüyoruz. O, teferruata kadar Descartes fiziğinden istifade eder. Lametrie'nin «insan makine»'si Descartes'ın «insan-hayvan»'ı üzerine kalke edilmiştir. Holbach'ın "Système de la Nature,"ünde fizik kısmı aynı suretle İngiliz ve Fransız maddeciliğinin bir amalgamasıdır. Nasıl ki ahlâk kısmı da Helvetius'ün ahlâkı üzerine kurulmuştur.

Görülüyor ki, Descartes'ın fiziğinden ve İngiliz maddeciliğinden kök alan Fransız materyalizminin çifte menşei vardır ve Fransız materyalizmi spekülâtif metafiziğe karşı yürümüştür.

Descartes maddeciliği nasıl bilhassa fizik ve tabiat bilgilerine ulaşırsa, öteki cereyan da doğrudan doğruya sosyalizme ve komünizme varır. İnsanların aslında iyi oluşu ve zekâların beraberliği, terbiyenin ve haricî farkların insanlar üzerinde mutlak bir kudretle iz bıraktığı, endüstrinin azim ehemmiyeti, hazzın ve hayattan zevk alıp istifade etmenin doğru bir temele dayandığı İlh. hakkında materyalizmin teorileri tetkik edilirse, bu teorileri zarurî bir tarzda komünizme ve sosyalizme bağlayan rabıtalara kolayca keşfedilir.

Mademki insan bütün marifetini fizik dünyadan ve fizik dünyadaki tecrübesinden çıkarıyor, şu halde anpirik dünyayı o tarzda organize etmeli ki insan orada hakikaten insanî olan şeylere tesadüf ve onları temsil etsin. Şayet iyice anlaşılmiş menfaat bütün ahlâkın prensipi ise, lâzım gelir ki insanın hususî menfaati beşerî menfaatle karışsın. İnsan materyalist manâda hür ve serbest değilse, fenalıklardan kaçınmayıp ta muayyen zaruretlerin kamçısı altında ister istemez cinayete sürükleniyorsa, cinayetleri ferde cezalandırmamak fakat cinayetlerin doğduğu antisosyal muhiti tahrip edip ortadan kaldırmak ve herkese hayatının esas inkışafı için sosyete de muhtaç olduğu mesafeyi vermek lâzımdır.

John Locke

Mademki insana şekil veren, onu yoğuran ve kalplaştıran muhittir, haricî ahvâl ve şeraittir, şu halde bu muhiti insanî bir şekle sokmalı ki fertler insanca yetişsin, insan insanlığını idrak edebilsin. Şayet insan, tabiatı icabı, sosyabl ise, hakikî tabiatını ancak sosyete de inkışaf ettirebilir demektir ve tabiatındaki kuvvet ferdi kuvvetle değil, sosyetenin gücile ölçülmelidir.

En eski Fransız maddecilerinde bütün bu düşüncelere ve bunlara benzer mülâhazalara hemen aynen rasgeliriz.

Fourrier doğrudan doğruya Fransız maddecilerinin doktrininden hareket eder. Babövistler kaba, işlenmemiş materyalistlerdi. Fakat tekâmül etmiş iştirakçılık tarihi bizzat doğrudan doğruya Fransız maddeciliğinden başlar. Maddecilik Helvetius'un ona verdiği şekil altında, tekrar ana yurdu olan İngiltere'ye geçti. Bentham menfaat sistemini Helvetius'ün ahlâkı üzerine kurdu ve Owen, Bentham'ın sisteminden hareketle İngiliz iştirakçılığını tesis etti. Fransız Cabet sürgün yaşadığı İngiltere'den iştirakçi fikirlerle dönmüş ve Fransız iştirakçılığını en popüler mümessili olmuştu. Fransız ilmî iştirakçileri, Owen gibi, maddecilik doktrinini hakikî insancılık doktrinini gibi ve iştirakçılığın mantikî temeli gibi almışlar ve öylece işleyip genişletmişlerdir.

yemekte çok tuzlu şeyler yersiniz, geceleyin uyanırsınız. Fakat, uyanmadan evvel bir rüya göreceksiniz: bu rüyada kendinizi türlü türlü ve bol içecek şeyler arasında göreceksiniz.

Rüyalarda ferdin tabiatını de nazardikkate alarak, bir gizli bilgiler meraklısı şöyle diyordu:

a) limfatik tabiatte olanlar su, durgun su, sakin seyahatler, son derece hayali şeyler büyük ziyafetler görürler.

b) Kanlı tabiatte olanlar parlayan hava, bulunur şeyler, az fakat nefis yemekler, oyunlar, eğlenceler, şrn ve şeref vakaları görürler.

c) Sinirliler yer altında şahneler, karanlık yerler, korkunç hayvanlar, müzeler, kütüphaneler görürler.

d) Nihayet, hiddetli insanlar hâkim vaziyetler, tabiatin veya insanların «kuvvetini» görürler: kavgalar, vuruşmalar, yangınlar, kuvvet müsabakaları,..

Doktrinci olmıyan ilmi psikolojinin, ışığı karşısında tahlil edilince rüya birtakım hayallerin terkididir. Bu terkibe şunlar tesir icra eder:

1 — (Dış veya iç) cümlel asabiye duyguları.

2 — Şuurdaki tanınan ve tanımayan eski arzular (bu birleşme herkeste bulunan menfaat hissi ile meydana gelir).

3 — İnsanın uğraştığı şeyler (rüyanın şuuraltında istikamet alması bununla başlar. Bu istikamet alma esnasında insanın uyanıkken kendi kendine sorduğu meselelerin sualleri meydana gelir).

4 — Şuurdışı kendi kendine telkinler (bu telkinler ekseriya karardır, ruhî ruh psikonevroz karşılıkları husule getirir).

5 — Işık neşreden enerjilerin cümlel asabiye üstü duyguları (Pr. Richet'nin altıncı duyu dediği budur).

6 — Ruhluk sezimler (intuition), zihinlik veya ruhluk ilhamlar (tabii-üstü kavrayışın, ilâhileştirmenin ve vahyin geniş esrar sahası).

... Ve daha birçok sebepler.

Herşeyi cümlel asabiye mekanizmasıyla, veya psikanaliz ve onun *libido*'sıyla izaha çalışmak bana büyük bir hatâ görünüyor.

Eskiler *en to pan* derlerdi: Her şey herşeyin içindedir.

Louis Gastin

İLİM VE TEKNİK

H A B E R L E R İ

Gençleştirme yolunda

Der Morgen (Viyana):

Viyana ilim çevreleri bir hekimler grubu tarafından meydana konulan, fakat tafsilâtı henüz sır olarak saklanılan yeni gençleştirme metoduyla şiddetle alâkalanıyorlar. Bu hususta iyi malûmatı olan bir şahsiyetin dediğine göre yeni keşif Voronoff Steinach, ilmi prosedelerini tamamiyle söndürecek. İhtiyarlığın asıl sebebi nedir? Bu sebep hormonlara ve sinir sistemine ait işlekliliğin azalmasından ileri gelir. Bu da bilhassa hücrelerin ve nesicilerin erimişen maddelerle dolması neticesini verir. Yeni metodun temeli eskimiş bir organizmanın eksikliklerini tamamlayabilecek bir tabiatte olan hormon ve vitamince zengin maddeleri aldirmaktan ibarettir. Bu da ağız yoluyla olacaktır.

Sinema salonlarında yenilikler

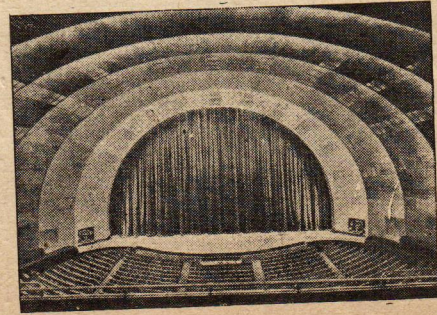
Sinemasılık artık çabuk dönen bir lanterne magique halinden çıktı, tekemmül ettikçe etti, yalnız makine olarak değil, çeşit nevi olarak da: seslisi, renklisi ve canlısı (sinéma en relief) da vardır. Sinema tiyatrounun kör muhallidi halinden çıkıp ses sanatı, renk sanatı ve kabartı, kitle sanatı oldu. Bir yandan fiziğe, bir yandan dekora ve mimariye dayanıyor. Tabiatıyla sinemalar alelâde temiz ve büyük salonlar şeklinden çıkıp sesin, rengin ve ışığın sanat maksadına en çok hizmet edebileceği şekillere giriyor. Bir sinema mimarisi doğmuştur. İki zaruret bu yeni salonlara uzvî bir şahsiyet veriyor: divar ve tavanların sesi en iyi dağıtır biçimde olması, ışığın gerilerden ekrana doğru git gide çoğalması. Orta Avrupa ve Amerika Birleşikleri'nde bu cinsten fevkalâde salonlar yapılmıştır. Resmimiz New York'da Radio - City Music - Hall'in salanunu gösteriyor.

Amerikan uçakçısı Amelia Earhart uçağı içinde.

Uçak hırsı

Uçakların teknik bir keşif yerinde hayret ve hayranlık uyanırdığı devirden hayli uzaklaşmış bulunuyoruz. Bu, kuş gibi ağırlık zarureti tanımayan, bulutların arkadaşı vasita mükemmel ve müthiş bir kavga, hücum, yakıp yakma, zehirleme ve boğma vasıtası olduğu da anlaşıldı. Şimdi ilmin keşfi ve harbin silâhı yanında bir spor ve rekor vasıtası olarak uçağı buluyoruz. Foot-ball, kotra, koşu, dağcılık, avcılıkta olan bütün tatlar ve ihtiraslar uçak kullanmakta, hava yolculuğunda da var. Yerlere ve şartlara göre tek adamların yahut toplulukların bir uçak sporu kurduğunu görüyoruz. Resmimiz angın Amerikan uçakçısı Amelia Earhart'ı son günlerde satın aldığı ve içinde hava incelemeleri için pek modern bir laboratuvar kurduğunu uçağında gösteriyor.

New York'ta Radio-City Music-Hall'in salonu.